

Lietuvos bankui
Lietuvos Respublikos finansų ministerijai

info@lb.lt, finmin@finmin.lt

Siunčiama el. paštu

DĖL LIETUVOS BANKO ATLIKTŲ TEMINIŲ ANALIZIŲ IR GEROSIOS PRAKTIKOS REKOMENDACIJŲ VARTOJIMO KREDITŲ DAVĖJAMS

Asociacija „Fintech Hub LT“ susipažino su 2023 m. gruodžio 4 d. Lietuvos banko raštu Nr. S 2023/(34.58.E-3900)-12-4769 „Dėl Lietuvos banko atliktų teminių analizių ir gerosios praktikos rekomendacijų vartojimo kreditų davėjams“ (toliau – Raštas).

Rašto 2 punkte „[...] Lietuvos bankas atkreipia bendrovių dėmesį į teisės aktų nuostatas, aktualias mažinant bendrą vartojimo kredito kainą išankstinio vartojimo kredito grąžinimo atveju.“ Lietuvos bankas pažymi, kad „[...] Direktyvos¹ 16 straipsnio 1 dalį (atitinkamai VKĮ² 17 straipsnio 1 dalį) reikia aiškinti taip, kad išankstinio kredito grąžinimo atveju vartotojo teisė į bendros vartojimo kredito kainos sumažinimą apima visas vartotojui nustatytas išlaidas, neatsižvelgiant į tai, kada jos yra sumokamos.“ Lietuvos bankas paaiškina, kad Tarpusavio skolinimo platformų operatoriai (toliau – TSPO), kaip ir vartojimo kredito davėjai, kredito gavėjui iš anksto grąžinant dalį arba visą vartojimo kreditą, privalo sumažinti į bendrą vartojimo kredito kainą įskaičiuotas su vartojimo kreditu susijusias išlaidas, nepriklausomai nuo jų sumokėjimo laikotarpio. Kitaip tariant, vartotojui grąžinant kreditą anksčiau laiko, TSPO privalo proporcingai sumažinti ir savo taikomą tarpininkavimo mokestį (nepaisant to, ar pritaikė vienkartinį mokestį, ar mokestį išskaidė dalimis). Lietuvos bankas tokį aiškinimą argumentuoja tuo, jog:

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT) 2019 m. rugsėjo 11 d. priėmė sprendimą byloje *Lexitor Sp. z o.o prieš Spoldzielcza Kasa Oszczednosciowo — Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S.A., mBank S.A., C 383/18* (toliau – ESTT sprendimas), kuriame pateikiamas Direktyvos 16 straipsnio 1 dalies nuostatos aiškinimas. ESTT konstatuoja, kad kredito gavėjo teisė į bendros vartojimo kredito kainos sumažinimą apima visas vartotojui nustatytas išlaidas. Atitinkamai, taip turėtų būti suprantama ir VKĮ 17 straipsnio 1 dalis: „Vartojimo kredito gavėjas turi teisę bet kuriuo metu įvykdyti visus arba dalį savo įsipareigojimų pagal vartojimo kredito sutartį. Tai padaręs, jis turi teisę į bendros vartojimo kredito kainos sumažinimą, kurį sudaro likusio vartojimo kredito sutarties trukmės laikotarpio, skaičiuojamo nuo vartojimo kredito ar jo dalies grąžinimo dienos, palūkanos ir išlaidos.“
2. VKĮ 25³ straipsnio 1 dalis numato, kad „Tarpusavio skolinimo platformos operatoriui *mutatis mutandis* taikomos visos šiame įstatyme ir jo įgyvendinamuosiuose priežiūros institucijos teisės aktuose vartojimo kredito davėjui taikomos nuostatos [...]“⁴. Tai reiškia, kad TSPO yra taikomas ESTT sprendimo išaiškinimas dėl Direktyvos 16 straipsnio 1 dalies (atitinkamai, VKĮ 17 straipsnio 1 dalies) taikymo.

Asociacija supranta, kad šiuo atveju pagrindinis tikslas yra užtikrinti vartotojų – kredito gavėjų – apsaugą. Vis dėlto, TSPO bendruomenė abejoja, kad Lietuvos banko aiškinimas turi būti taikomas jų verslo modeliui. Pagrindinė to priežastis – TSPO nėra kredito davėjai, jie yra tarpininkai. Tai reiškia, kad kredito

¹ 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių

² 2010 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Respublikos Vartojimo kredito įstatymas Nr. XI-1253

davėjai skolina savo lėšas ir už tai gauna pajams (palūkanas), o TSPO tik tarpininkauja santykių. Dėl šios priežasties TSPO, priešingai nei kredito davėjai, iš vartotojų – kredito gavėjų – be tarpininkavimo mokesčio negauna kitų pajamų. Palūkanos, kurias moka vartojimo kredito gavėjai, mokamos vartojimo kredito davėjams – asmenims, skolinantiems (investuojantiems) per tarpusavio skolinimo platformas. Tarpusavio skolinimo verslo modelis buvo sukurtas tam, kad didėtų prieinamumas prie kapitalo, taip pat būtų skatinimas investavimas. TSPO sujungia vartojimo kredito gavėjus su investuotojais, ir už tai vartojimo kredito gavėjams pritaiko tarpininkavimo mokesťį. Vartojimo kredito gavėjo anksčiau gražintas kreditas nepakeičia fakto, kad jiems buvo suteikta paslauga.

Asociacijos nuomone problema kyla dėl to, kad nacionaliniu mastu buvo nuspręsta TSPO *mutatis mutandis* taikyti VKĮ nuostatas. ESTT sprendė ginčą, kilusį tarp vartotojo ir vartojimo kredito davėjo, kuris gauna pajamas iš palūkanų. Susidaro situacija, kai nacionaliniu mastu ginčo, turėjusio savo specifines aplinkybes, sprendimas pritaikomas TSPO neatsižvelgiant į jų verslo modelį. Kartu atkreipiame dėmesį, kad 2023 m. spalio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos (ES) 2023/2225 dėl vartojimo kredito sutarčių, kuria panaikinama Direktyva 2008/48/EB (toliau – Direktyva (ES) 2023/2225) 46 straipsnio 2 dalis numato, kad „Ne vėliau kaip 2025 m. lapkričio 20 d. Komisija įvertina būtinybę apsaugoti vartotojus, besiskolinančius ir investuojančius per sutelktinio finansavimo platformas, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2020/1503 2 straipsnio 1 dalies d punkte, kai tos platformos veikia ne kaip kreditoriai ar kredito tarpininkai, bet sudaro palankesnes sąlygas vartotojams tarpusavyje teikti kreditus.“ Tai rodo, kad Direktyva (ES) 2023/2225 nesiekia reguliuoti santykių, kai tarpusavio skolinimo platformų operatoriai veikia tik kaip tarpininkai tarp vartojimo kredito davėjų ir vartojimo kredito gavėjų. Manome, kad dėl šių priežasčių turėtų būti sugrįžta prie diskusijos, ar tikrai yra tinkama visas VKĮ nuostatas taikyti TSPO *mutatis mutandis* principu.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, kviečiame Lietuvos banką ir Lietuvos Respublikos finansų ministeriją inicijuoti bendrą diskusiją su Lietuvoje veikiančiomis TSPO ir jas atstovaujančiomis asociacijomis, kurioje būtų apžvelgti visų šalių argumentai dėl VKĮ nuostatų taikymo bei TSPO veiklos modelio ateities.

Valdybos pirmininkė
Asta Grigaitytė